

ארחות חיים

אמירת ברכות השחר

בכל בוקר לאחר שאמרנו 'מוזדה אני לפניך' ונטלנו נטילת ידיים שחרית, לפני תפילת שחרית נברך את ברכות השחר.

את ברכות השחר תקנו חכמים על פעולות שאנחנו עושים בכל יום. בעבר היו מברכים את הברכות ממש בזמן עשיית הפעולות עצמן, למשל כאשר מתלבשים בבוקר מברכים 'מלביש ערומים' וכאשר נועלים נעליים מברכים 'שעשה לי כל צרכי'. היום אנחנו לא נוהגים כך, אלא אנו מברכים את כל הברכות יחד בבית הכנסת.

כיון שלא כולנו מכירים את הברכות בעל פה, וגם סדר הברכות הוא חשוב, נקפיד לברך את הברכות מתוך הסידור כדי שלא נטעה.

ביאור ברכת 'אלקי, נשמה'

בברכת 'אלקי, נשמה' אנחנו מודים לה' על הנשמה שנתן לנו כשנולדנו ושאותה הוא נותן לנו כל יום מחדש. נקפיד להפסיק מעט בין המילה 'אלקי' למילה 'נשמה', כי אנו פונים לה' במילה 'אלוקי' ולאחר מכן מודים על הנשמה הטהורה שנתן לנו. אך אם נברך את הברכה מהר ונאמר 'אלקי נשמה' בלי להפסיק בין המילים, ישמע כאילו הנשמה היא האלוקים שלנו חלילה.

מה שאנחנו אומרים בברכה 'אתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא' הכוונה היא, שבכל לילה ולילה בעת השינה, ה' נוטל את נשמתנו ועושה איתנו חסד ומחזיר לנו אותה בבוקר חדשה ורעננה. אנו גם מודים לה' על העתיד, שלאחר שאדם נפטר מן העולם ונשמתו ניטלת ממנו, ה' יחזיר לו אותה לעתיד לבוא בתחיית המתים.

גם כאשר אנחנו חותמים את הברכה במילים 'המחזיר נשמות לפגרים מתים', אנחנו מתכוונים במילה 'מתים' לשינה - כי אדם ישן דומה למת, וכן לאדם שמת ונפטר מן העולם ונשמתו תחזור אליו לעתיד לבוא בתחיית המתים.

ביאור מקצת ברכות השחר

בברכת 'הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה' אנחנו מתכוונים לתרגול שנקרא גם 'גבר', והוא מרמז על כל אחד מאיתנו שה' חונן אותנו בשכל טוב להבחין בין מעשה טוב למעשה רע, וכשאנחנו מתגברים ובוחרים במעשה הטוב, אנחנו גיבורים וכמו 'גברים'.

בברכת פוקח עיוורים אנחנו מודים לה' שבשעת השינה עינינו היו סגורות ולא ראינו כלום ממש כמו שעיוור אינו רואה, ובבוקר הקדוש ברוך הוא עשה איתנו חסר ופוקח את העיניים שלנו ואנחנו יכולים לראות.

דמויות מופת

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל.

מכונה 'החיד"א'.

פוסק הלכה ומקובל. כתב למעלה ממאה ספרים בתחומי ההלכה, פירושים לתנ"ך ולתלמוד, קבלה ועוד.

החיד"א ביקר בקהילות יהודיות רבות ברחבי התפוצות והעלה על הכתב את רישומי מסעותיו ואת קורות חייהם של גדולי ישראל עימם נפגש.

הראשון לציון הרב יצחק ניסים זצ"ל מינה את הרב מרדכי אליהו זצ"ל לטפל בהעלאת עצמותיו של החיד"א ארצה.

ברכה

ברכה היא מעין תפילה קצרה, שיש בה דברי שבח, בקשה ותודה לה'. את הברכות תיקנו לנו חז"ל וגם קבעו את הנוסח שלהן (מלבד ברכת המזון שהחייב לברכה הוא מהתורה).

הברכה בפתיחתה או בסיומה כוללת את המילים: ברוך אתה ה', באמירתם אנחנו פונים לה' שהוא המקור לכל השפע שיש בעולם ומבקשים ממנו שישפיע עלינו שפע טוב והצלחה בתחומים שונים, כמו למשל בריאות איתנה, פרנסה טובה.

ישנם סוגים רבים של ברכות כדוגמת 'ברכות הנהנין' על הנאה שיש לנו מהאכילה, 'ברכות המצוות' – אותן אנחנו מברכים בזמן קיום מצוה או 'ברכות הודאה' – כדוגמת ברכות השחר.

שאלות חזרה

חברו בין הזוגות המתאימים:

1. שעשה לי כל צרכי.
 2. המעביר חבלי שינה.
 3. החיד"א.
 4. ברכות השחר.
- א. לילה לבן.
 ב. תפילת שחרית.
 ג. יום הכיפורים.
 ד. הרב מרדכי אליהו.

א. ב-ד. ג-א. ז-ב. ז-א. ז-א. ז-א. ז-א.

ברכת שעשה לי כל צרכי

את ברכת 'שעשה לי כל צרכי' תיקנו לנו חכמים על נעילת נעליים. כי מלבד שכבר למדנו שישנן כמה סיבות מדוע אסור לנו ללכת יחפים, כשאנחנו יחפים אנחנו לא יכולים לעשות את כל מה שאנחנו צריכים וללכת לאן שאנחנו רוצים, ולכן תיקנו חכמנו את נוסח הברכה 'שעשה לי כל צרכי' על נעילת הנעליים, בה אנחנו מודים לה' על שהנעליים שאנו נועלים עוזרות לנו לעשות את כל מה שאנחנו צריכים.

ישנם שני ימים בשנה שאסור לנו ללכת עם נעליים מעור – תשעה באב ויום הכיפורים. גם אָבֵל (מי שנפטר לו קרוב ממשפחתו הקרובה) כשהוא יושב 'שבעה' אסור לו ללבוש נעליים מעור.

מסיבה זו, חלק מקהילות בני ספרד לא מברכים בימים אלה את ברכת 'שעשה לי כל צרכי'. שהואיל וחכמים תקנו לנו ברכה זו על נעילת הנעליים ובימים אלה אסור לנו ללכת עם נעלי עור, לכן אנו לא מברכים ברכה זו.

אולם קהילות בני אשכנז וחלק מקהילות בני ספרד, מברכים ברכה זו גם בימים או מצבים שאסור לנו לנעול נעלי עור, משתי סיבות: א. ברכה זו היא הודאה כללית על כך שיש לנו נעליים לנעול המסייעות לנו לעשות את כל צרכנו ולאזן דוקא על נעילת נעליים של יום או זמן מסויים. ב. הואיל וגם בימים אלה מותר ללכת עם נעליים שאינם מעור, כדוגמת נעלי ספורט ונעלי גומי, לפיכך מתאים ושייך לברך את הברכה.

ברכות השחר למי שלא ישן בלילה

ישנם זמנים שאנחנו ערים כל הלילה (כמו למשל בלילה לבן בחודש ארגון, או כשאנו לומדים עם ההורים בלילה הושענא רבה או חג שבועות). גם במקרה זה בו לא ישנו כל הלילה, בבוקר לפני שאנו מתפללים תפילת שחרית נברך את כל ברכות השחר.

למנהג קהילות בני אשכנז נברך את כל ברכות השחר חוץ משתי ברכות 'אלקי, נשמה' ו'המעביר חבלי שינה'. הואיל וברכות אלה מתייחסות לשינה בלילה, ובפועל לא ישנו כלל, לכן אנחנו לא מברכים אותן. במקרה זה נבקש מחבר שישן בלילה שיברך את שתי הברכות האלו בקול ויכוון להוציא אותנו ידי חובה. ואם ישנו לפחות חצי שעה בלילה, נוכל לברך גם את שתי הברכות האלה. למנהג קהילות בני ספרד, גם אם לא ישנו כלל בלילה, נברך בבוקר כרגיל את כל ברכות השחר.

